

בס"ד

ירחון

האוצר

טבת ה'תשפ"א

גיליון מ"ח

אוצר הספרים

♦ ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם
♦ ההלכה

הרב הראל דביר

יד בנימין

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

חיבוריו של מרן החפץ חיים, רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל, ידועים ומפורסמים מאוד בעולם היהודי. שניים מחיבוריו הרבים זכו לפרסום רב במיוחד ולאנספור מהדורות, פירושים ושיעורים שנקבעו בהם: המשנה ברורה והחפץ חיים. נראה שמלבד חשיבותם העצמית העצומה של חיבורים אלו, יש לשניהם חשיבות כמכונני סגנונות כתיבה חדשים בעולם ההלכה: תבנית המשנה ברורה, ותבנית החפץ חיים.

עד למשנה ברורה, נושאי הכלים כתבו מדור אחד בלבד, ולכל היותר שניים. המשנה ברורה הרחיב את מגמת הביאור, וכלל בחיבורו העיקרי, משנה ברורה, פירוש רציף לכל דברי השו"ע, שמוטמעים ומסוכמים בו דברי המפרשים הקודמים. המשנה ברורה משלב בתוכו 'מגן אברהם', 'באר היטב' ו'שערי תשובה' גם יחד: גם ביאור רציף לדברי השו"ע (בדומה למגן אברהם), גם תמצות יעיל של פרשני השו"ע שקדמו לו (בדומה לבאר היטב), וגם ריכוז שימושי מתוך מגוון ספרי שו"ת (בדומה לשערי תשובה או פתחי תשובה), ואף ספרי חידושים על הש"ס ועל הרמב"ם. מכיוון שמגמה זו האריכה מאוד את החיבור, נוצר צורך לייחד מדור נפרד לעיוניו הארוכים של המחבר, והם חלקו רשות לעצמם: **ביאור הלכה**. נוצר גם צורך לייחד מדור לציון המקורות הרבים והמגוונים שנעשה בהם שימוש: **שער הציון**. דומני כי החידוש שבתבנית המשנה ברורה אינו מסתכם בעצם השימוש בשלושה מדורים, אלא עיקרו הוא באופי המדורים, המביאים בפנינו שילוב של ליקוט אינטנסיבי, פרטני וקוהרנטי ממקורות רבים למדי, יחד עם עיון עצמאי ומקורי בשיטתיות ובהיקף נרחב. בעל המשנה ברורה שימש בו זמנית בשני תפקידים: גם כנושא כליהם של קודמיו, פרשני השו"ע (בהגדרה הנרחבת ביותר של הביטוי, הכוללת גם ספרי שו"ת וחידושים שיש בדבריהם זיקה לדברי השו"ע), וגם כפרשן אלטרנטיבי ועצמאי לשו"ע. הוא אף השכיל לסנכרן את שני המדורים זה עם זה, ורק לעתים נדירות אין התאמה בין דבריו במשנה ברורה לדבריו בביאור הלכה. קדמו לו אחרונים אחרים שכתבו מדור ליקוטי לצד מדור פרשני, כמו ר' יהושע ולק בספרי פרישה ודרישה, ר' יעקב לורברבוים בספרו נתיבות המשפט, ואחרים; אך עדיין לא מצאתי מי שכתב את שני המדורים ביסודיות ובהשקעה גדולה כל כך, כמו בעל החפץ חיים.

על התבנית המיוחדת של המשנה ברורה והשפעתה על הדורות הבאים, כבר עמד והעמיד יעקב שמואל שפיגל בכרך הרביעי של סדרת ה'עמודים', ושם נידונו גם ביקורות שהועלו כנגד מחברים בני זמננו שהשתמשו בתבנית זו.

(א). שפיגל, עמודים בתולדות הספר העברי: הדר המחבר, ירושלים תשע"ח, עמ' 448-455.

דומני שגם בתבנית החפץ חיים יש חידוש: בהערות באר מים חיים שבספר חפץ חיים, מובא הסבר מלא ונרחב המגבה את פסקי ההלכות הקצרים. נראה שהגורם לחידוש מבני זה, הוא החוסר בשו"ע על הלכות שמירת הלשון¹. יעקב שמואל שפיגל העירני שתבנית זו אינה חסרת תקדים, והפנני לכמה ספרים בתבנית זו שקדמו לחפץ חיים, ותוארו על ידו בכך החמישי של סדרת ה'עמודים'. עם זאת, דומני שעדיין ניתן לראות בספר החפץ חיים גורם מכונן בהטמעת השימוש בתבנית זו בעולם הלומדים ובעולם המחברים.

זכינו, ובדורנו יש פריחה של ספרים בכל תחומי ההלכה. בתוך תופעה ברוכה זו, אנו עדים למספר עצום של ספרים שנכתבו בתבנית החפץ חיים, כגון סדרת חזון עובדיה, סדרת ילקוט יוסף, ספרי הרב יעקב ישעיה בלוי, ספרי הרב משה לוי בעל המנוחת אהבה וברכת ה', שמירת שבת כהלכתה (בהבדל מסוים), ספרי מכון תורת הקרבנות, ועוד רבים מספור. התברכנו גם בספרים רבים שנכתבו בתבנית המשנה ברורה: בדרך כלל, ספרים אלו נכתבו כפירוש לשו"ע או לרמב"ם, והם כוללים שלושה מדורים המקבילים במדויק לשלושת מדוריו של המשנה ברורה: משנה ברורה, ביאור הלכה, ושער הציון. לרוב, ניתן שם אחר למדור המקביל למשנה ברורה, ושמות המדורים המקבילים לביאור הלכה ושער הציון עוברים שינוי קל.

עניינו של מאמר זה הוא רישום כל הספרים הידועים לי שנכתבו בתבנית המשנה ברורה². מתוך הכרה בחשיבות ספר המשנה ברורה, עולה מאליה גם הכרה בחשיבותה של תבנית המשנה ברורה, ומכאן הערך שבספרים אלו. בשונה מהמשנה ברורה, רבים מהספרים שנכתבו בתבניתו עדיין לא זכו להכרה נרחבת, ותקוותי שמאמר זה יתרום מעט לפרסם עושי מצווה, ובעיקר לסייע לרבים למצוא בהם את מבוקשם ולהרוות בהם את צמאונם, וגם לייעל את עמלם של המחברים שליט"א, שיוכלו מעתה לדעת בקלות על אילו חלקים כבר נכתבו חיבורים כאלה ועל אילו עדיין לא³, ולהתחשב בעניין זה בבואם לבחור על אילו תחומים לחבר את חיבוריהם, באופן שיתרום משמעותית לעולם התורה. מכיוון שיש תועלת מסוימת גם בידיעה על חיבורים שנמצאים בשלבי עריכה, ציינתי גם אותם, בהסכמת מחבריהם. לסיום, ברצוני להודות לעשרות ת"ח שסייעו לי ביצירת הרשימה, בלב שלם ובנפש חפצה, ובכללם חברי פורום אוצר החכמה (בשרשור זה). יבואו כולם על הברכה.

(ב). חידוש נוסף בספר חפץ חיים הוא השימוש המרובה בספרי המצוות (סהמ"צ לרמב"ם, יראים, החינוך, סמ"ג, סמ"ק) כמקורות הלכתיים מרכזיים. ואף שברור שעצם השימוש בספרים אלו אינו חידוש של החפץ חיים, יש בו חידוש בממדי השימוש בהם. אני מקווה לעסוק בעתיד בחידוש זה ובמשמעויותיו, בע"ה.

(ג). שפיגל, עמודים בתולדות הספר העברי: תלמיד עורך, פתח תקוה תש"פ, עמ' 82-91.

(ד). רישום חלקי נעשה על ידי שפיגל (לעיל, הערה א), ונעזרתי בו. מחבר נוסף שהכין רשימה דומה הוא הרב אליהו בקיש בחיבורו (בשפה הצרפתית): ביאור השולחן ערוך בסגנון המשנה ברורה (בצרפתית: 'Références halakhiques récentes: présentées dans le style du Michna Béroua'), מונפלייה (Montpellier) וקריית אתא תשע"ח. חיבורים רבים לא צוינו אצל שפיגל והרב בקיש מהסיבה הפשוטה שהם יצאו לאור אחרי שפורסמו רשימותיהם. מסתבר שגם לרשימה הנוכחית יידרש עדכון אחת לכמה שנים, ואני מקווה בע"ה לעשות זאת.

(ה). מכל ארבעת חלקי השו"ע, הסימנים היחידים שלעת עתה לא מצאתי חיבורים עליהם בתבנית המשנ"ב, הם אלה: יו"ד סי' קלט-קמ, קמב-קנו, קנח, חו"מ סי' פח-קלב.

הערות והסברים לרשימה

החיבורים סודרו לפי סדר השו"ע, לאחר מכן לפי סדר הרמב"ם, לאחר מכן פירושים למסכתות קטנות, ולבסוף חיבורים שונים. לעתים מסיבה טכנית, ספר שעוסק בנושאים רבים הוזכר פעמיים או שלוש ברשימה.

לעתים היה צורך להזכיר ספר פעמים רבות, ונמנעתי מכך, וצינתי זאת בהערת שוליים. במקרה של יותר מספר אחד בנושא מסוים, הספרים סודרו לפי א"ב, אלא אם כן היה אילון טכני לחרוג מכך.

שמות הספרים מופיעים ברשימה כקישורים: בספרים המצויים במאגר hebrewbooks, הקישור הוא לשם; בספרים שאינם מצויים שם אך מצויים באוצר החכמה, הקישור הוא לאוצר החכמה; בספרים שאינם מצויים גם באוצר החכמה, הקישור הוא לקטלוג הספריה הלאומית או לאזכור אחר של הספר; ובספרים בודדים אין קישור.

ברשימה לא צוינו ספרים שתבניתם קרובה אך אינה זהה לתבנית המשנה ברורה. סימן * מסמן ספרים שאין בהם מדור מקביל לביאור הלכה, וסימן ^ מסמן ספרים שאין בהם מדור מקביל לשער הציון.

בפרטי ההדפסה לא הקפדתי על ציון המהדורה הראשונה או האחרונה דווקא, אלא ציינתי את המהדורה שנקרתה בדרכי.

ספרים בתבנית המשנה ברורה				
נושא		שם הספר	שם המחבר	פרטי הדפסה
אורח חיים	השכמת הבוקר (א-י), ציצית (ח-כד)	<u>הלכה ברורה א'</u>	הרב דוד יוסף	ירושלים תשנ"ט
		<u>משנה סדורה א'</u>	הרב אופיר מצרפי	אשדוד תשע"ח
		משנה סדורה ב	הרב אופיר מצרפי	אשדוד תשע"ח
	תפילין (כה-מה)	<u>משנת תפילין</u>	הרב שמואל ברוך גנוט	בני ברק תשנ"ז
		תפילה, ברכות, שבת (מו-שמד)	<u>הלכה ברורה</u> <u>כרכים ב-יז</u> <u>(כה-רעד, למעט</u> <u>סימני אמירה</u> <u>לנכרי דלהלן),</u> <u>אפיה ובישול</u> <u>(שיח), אמירה</u> <u>לנכרי א</u>	הרב דוד יוסף

- 1). בפתיחה לכרך הראשון מועלים שני הסברים לצורך בחיבור זה לאחר שכבר נכתב המשנה ברורה: (א) הבדלים בין הפסיקה האשכנזית לספרדית; (ב) התחדשות נידונים ושאלות שלא התעוררו בתקופת המשנה ברורה.
- 2). מהקדמת המחבר נראה שמגמתו העיקרית של החיבור לספק השלמה למשנה ברורה, המותאמת לפסקי השו"ע ואחרוני ספרד.

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

רפח

		(רמג-רמז, רנב), אמירה לנכרי ב (רעו, שז, שכה)		
ירושלים תשס"ו	הרב גבריאל אפרים מאיר	מראה אפרים (שצח-שצט)"	תחומין (שצו-תז)	יורה דעה
בעריכה (תשפ"א)	הרב אהרן הלוי ולס	משנת הלוי	שחיטה (א-כח)	
מודיעין עילית תשס"ח	הרב יאיר עזר	שחיטה כהלכתה		
ירושלים תשע"ב	הרב לוי הכהן רבינוביץ	מעדני השולחן (א-ט)"		
ירושלים תשס"ה	הרב נחום יברוב	דברי סופרים – על הלכות בדיקת הסכין (יח)		
מודיעין עילית תש"ע	הרב ש.ח. [חורוזינסקי]	שחיטה ברורה (א-נט)		
ביתר עילית תשע"ה	הרב אהרן הלוי ולס	משנת הלוי		
ירושלים תשס"ז	הרב נחום יברוב	דברי סופרים – על הלכות טריפות ובדיקות הריאה (לו-לט)		
ירושלים תשס"ה	הרב נחום יברוב	דברי סופרים – על הלכות טריפות העצמות (נג-נו)		
ללא מקום ותאריך הדפסה	הרב אברהם וילהלם	הלכה ברורה (סו-זז')	מתנות כהונה (סא), אבר מן החי (סב), בשר שנתעלם מן	
ביתר עילית תש"פ	הרב אהרן הלוי ולס	משנת הלוי (סא-צז)		

ח). בסוף ההקדמה נכתב: 'והנה ביאורי מדה ברורה אינו ביאור שלם על כל דברי השו"ע, אלא הוא תוספת ביאורים וחקירות במקום שסתמו בו רבינו המשנה ברורה ושאר פוסקים. וכן הבאתי בו דעת רבינו החזו"א, במקום שהוא חולק על המשנ"ב, או שמחדש איזה דין. ועל כן, ראוי להקדים לימוד המשנה ברורה על שני הסימנים הנ"ל, כדי שיהיה דבר שלם, ויוכל הקורא לראות על מה הדברים הוטבעו'.

ט). הרב אליעזר רבינוביץ, נכד המחבר ובעל ספר משנת הדעת על הרמב"ם הל' טומאת צרעת המוזכר לקמן, מסר לי שסביו כתב מעדני השולחן על יו"ד סי' א-קלד. עד עתה יצאו לאור חמישה כרכים ובהם סימנים א-ט וסימנים סא-קיא, כמפורט בהמשך טבלה. סימנים י-ס וכן קיב-קלד עתידיים לראות אור בעתיד, בע"ה.

י). שפיגל (לעיל הערה א, עמ' 449) כתב שכל הנראה חיבור זה הוא הראשון שנכתב בתבנית המשנ"ב, מלבד המשנ"ב עצמו, שכן הוא אמנם אינו מתוארך באופן ישיר, אך הוא מוזכר לשבח במכתב ברכה שכתב הגרא"ז מלצר בשנת תרצ"ח לחיבור אחר של מחבר זה (הלכה ברורה על מקוואות; חיבור זה אינו בתבנית המשנ"ב).

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

העין (סג), חלב (סד), דם (סה-סח)	מעדני השלחן – הלכות מתנות כהונה והלכות מליחה א (סא-ע)	הרב לוי הכהן רבינוביץ	ירושלים תשנ"ד
מליחה (סט-עח)	מלח ברית (סו-עח, פד)	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשע"ז
	משנת הלוי (סא-צז)	הרב אהרן הלוי ולס	ביתר עילית תש"פ
	דברי סופרים – הלכות מליחה	הרב נחום יברוב	ירושלים תשע"ב
	הוראה ברורה – מליחה (סט-עח), תולעים (פד), בישול גויים (קיב-קיג), חלב גויים (קטו), טבילת כלים והכשרם (קכ-קכב)	מכון הרב מצליח	בני ברק תשע"ח
	מעדני השלחן – הלכות מליחה ב והלכות ביצים (עא-פו)	הרב לוי הכהן רבינוביץ	ירושלים תשס"ג
בהמה וחיה טהורה (עט-פו)	הוראה ברורה הנ"ל (פד)	מכון הרב מצליח	בני ברק תשע"ח
	מלח ברית (סו-עח, פד)	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשע"ז
	*קרני חגבים (פה)	הרב חיים קניבסקי	בתוך שיח השדה ב, בני ברק תשל"ז, עמ' קלח-קמ
	משנת הלוי (סא-צז)	הרב אהרן הלוי ולס	ביתר עילית תש"פ
	בדי השלחן	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תש"נ
הלכות בשר בחלב (פז-צז)	דבש וחלב	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשע"ה
	דעה ערוכה	הרב אביגדור אלטמן	בני ברק תשע"ח

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה רצ

		<u>הוראה ברורה</u>	הרב אלרועי כהן והרב לירן שלום ישי	בני ברק תשע"ו
		<u>זר השלחן</u>	הרב חנוך משה אליהו טרויבע	אשדוד תשנ"א
		<u>מעדני השלחן</u>	הרב לוי הכהן רבינוביץ	ירושלים תשמ"ח
	הלכות תערובות (צח-קיא)	<u>דעה ברורה (פז-קיא)</u>	הרב אהרן דויטש	ביתר עילית תשס"ט
		<u>בדי השלחן (צח-קה)</u>	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תשנ"ט
		<u>בדי השלחן (קו-קיא)</u>	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תשס"ב
		<u>הוראה ברורה</u>	הרב אלרועי כהן והרב לירן שלום ישי	בני ברק תשע"ה
		<u>זר השלחן</u>	הרב חנוך משה אליהו טרויבע	אשדוד תשס"ח
		<u>מעדני השלחן</u>	הרב לוי הכהן רבינוביץ	ירושלים תשנ"ד
		<u>שערי תערובות</u>	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תש"פ
		<u>אור ההלכה (פז-קיג, קכ)</u>	הרב יעקב מקיים והרב יצחק מקיים	ירושלים תשע"ב
	מאכלי עובדי כוכבים (קיב-קלט)	<u>גבורת דוד (קיב, קיג, קטו)</u>	הרב גבריאל דוידוב	בסוף קובץ תורת משה, ירושלים תשע"ב, מספור עמודים חדש
		<u>הוראה ברורה הנ"ל (קיב-קיג, קטו)</u>	מכון הרב מצליח	בני ברק תשע"ח
		<u>כשרות המאכלים</u>	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשע"ג
		<u>חלקת בנימין</u>	הרב בנימין כהן	נ"י תשע"ז
	הכשר וטבילת כלים (קכ-קכב)	<u>הוראה ברורה הנ"ל</u>	מכון הרב מצליח	בני ברק תשע"ח
		<u>כשרות הכלים (קכ,קכב, רב)</u>	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשע"ו
		<u>יין מלכות</u>	הרב אליהו האוזי	נויי-צרפת תשע"ז
	יין נסך (קכג-קלח)	<u>תכלית חכמה (קעז-קפ, קמא)</u>	הרב אהרן זאב גוטסמן	ירושלים תשע"ח
	עבודת כוכבים (קלט-קנח)			

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

		<u>רביד הזהב (קנו)</u>	הרב דוד רייכמאן	בית שמש תשס"ה; החלק בתבנית משנ"ב בעמ' א-יט
ריבית (קנט-קעז)		<u>דברי סופרים</u>	הרב נחום יברוב	ירושלים תשמ"ח
		<u>דעה ברורה</u>	הרב אהרן דויטש	ביתר עילית תשע"ג
		<u>דעה ערוכה</u>	הרב אביגדור אלטמן	בני ברק תש"פ
		<u>הוראה ברורה</u>	הרב יעקב הכהן	בני ברק תשע"ח
		<u>חלקת בנימין א (קנט-קעא)</u>	הרב בנימין כהן	נ"י תשס"ז
		<u>חלקת בנימין ב (קעב-קעז)</u>	הרב בנימין כהן	נ"י תשס"ט
		<u>חקר הלכה</u>	הרב יצחק הלוי מאנדיל	נ"י תשמ"ה
		<u>משנת הלוי</u>	הרב אהרן הלוי ולס	ביתר עילית תשע"ח
		<u>*משנת הריבית</u>	הרב אברהם יצחק הכהן קאהן	ירושלים תשע"ו
		<u>קרן התורה</u>	הרב יחזקאל ראטה	נ"י תשמ"ד
		<u>ריבית ברורה (קסא-קסב)</u>	הרב יעקב סינאוני	בתוך ירחון האוצר מז, כסליו תשפ"א, עמ' שיג-שלב
		<u>ברית ותורה</u>	הרב יהושע אבא שאול	בני ברק תשע"א
חוקות הגויים, מעונן ומנחש, כתובת קעקע, גילוח ולא ילבש (קעח-קפב)		<u>*כרם שלמה</u>	הרב מרדכי גרוס	בני ברק תש"מ
		<u>תכלית חכמה (קעח-קפ, קמא)</u>	הרב אהרן זאב גוטסמן	ירושלים תשע"ח
נידה (קפג-ר)		<u>בדי השלחן (קפג-קצו)</u>	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תשמ"ז
		<u>בדי השלחן (קצז-ר)</u>	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תשמ"ז
		<u>גופי הלכות א (קפג-קצד)</u>	הרב יהושע העשיל וואלהענדלער	נ"י תש"מ
		<u>גופי הלכות ב (קצה-ר)</u>	הרב יהושע העשיל וואלהענדלער	נ"י תשמ"ג
		<u>דעה ברורה</u>	הרב אהרן דויטש	ביתר עילית תשס"ג
		<u>*פרדס שמחה</u>	הרב מרדכי גרוס	בני ברק תשל"ט
		<u>חלקת בנימין</u>	הרב בנימין כהן	נ"י תשע"ה
		<u>מבאר המים</u>	הרב שובאל בן שלמה	ירושלים תשס"ב
		<u>שערי מקואות</u>	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשס"ה
		<u>כשרות הכלים (קכ, קכב, רב)</u>	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשע"ו
דברים החוצצים בטבילה (רב) נדרים (רג-רלה)		<u>היורה והדעה ו (רג-רסט)</u>	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ד

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

רצב

		חלקת בנימין (ריא-רכא)	הרב בנימין כהן	נ"י [לא הצלחתי לאתר שנת הדפסה]
	שבועות (רלו-רלט)*	בדי השולחן (רכח-רלג, רלו-רלט)	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תשע"ה
כבוד רבו ות"ח (רמ-רמא)		באר השרים	הרב שובאל בן שלמה	ירושלים תשע"ח
		דברי הלכה	הרב יהודה אהרן נדב	ירושלים תשס"ט
		דעה ברורה (רמ)	הרב אהרן דויטש	ירושלים תשנ"ח
		משנת כהן	הרב יוסף נסים כהן	ירושלים תשע"ו
		תכלית חכמה (רמ-רמו)	הרב אהרן זאב גוטסמן	ירושלים תשע"ו
		ברית ותורה	הרב יהושע אבא שאול	בני ברק תשע"ג
		דברי הלכה	הרב יהודה אהרן נדב	ירושלים תשע"א
		תכלית חכמה (רמ-רמו)	הרב אהרן זאב גוטסמן	ירושלים תשע"ו
		אמרי יעקב	הרב יעקב מאיר שטרן	בני ברק תשע"ה
		דרכה של תורה	הרב אורי טיגר	ירושלים תשע"ג
צדקה (רמז-רנט)		בדי השולחן	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תשע"ג
		משנת המשפט – הלכות צדקה	הרב ישעיהו שווארץ	ביתר עילית תשע"ג
מילה (רס-רסו)		אות ברית	הרב מרדכי ישעיהו אורלנסקי	ירושלים תשע"ג
		*ברית דוד	הרב אברהם רייך	ירושלים תשמ"ב
		ברית ותורה (רס-רסו, שה)	הרב יהושע אבא שאול	בני ברק תש"ע
		למען בריתו	הרב יהושע חיים שטערן והרב יעקב חיים וועבער	נ"י תשס"ז
		מילה כהלכתה	הרב יאיר עזר	מודיעין עילית תש"ע
		*ביאור	הרב חיים קניבסקי	יחד עם מסכת גרים, בני ברק תשנ"ח, עמ' לה-מו
עבדים וגירות (רסז-רסט)		ספר הגירות (רסח-רסט)	הרב יאיר עזר	מודיעין עילית תשע"ב
		ועתה כתבו	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשס"ט
ספר תורה (רע-רפג)		כתיבה ברורה	הרב שמואל חורווינסקי	קרית ספר תשע"א

יא). מקוצר המקום, מכאן ועד ס' רסט לא צוין החיבור היורה והדעה ו (ג-רסט), שכבר צוין לעיל.

רצג

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

	מזווה (רפה-רצא)	<u>היורה והדעה ז</u> (ער-תג)	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ט
		<u>מזוזות ביתך</u> (רפה-רצא, חו"מ תכו)	הרב חיים קניבסקי	בסוף מסכת ציצית ועוד, מהד' י, בני ברק ללא שנת הדפסה
		<u>פתחי מזוזות</u> (רפו-רפט)	הרב יששכר חזן	ביתר עילית תשס"ו
		<u>כרם יאה</u>	הרב יעקב אריה גרוסמן	בית שמש תשע"ד
	ערלה (רצד) ²	<u>מבאר המים – הלכות ערלה</u>	הרב שובאל בן שלמה	ירושלים תשס"ו
		<u>שורת הדין (על תחילת הסימן)</u>	הרב שריה דבליצקי	בני ברק תשט"ו
	כלאי בגדים (רצח-שד)	<u>תורת הבגד</u>	הרב שובאל בן שלמה	ירושלים תשס"ט
	פדיון בכור (שה)	<u>ברית ותורה</u> (רס-רסו, שה)	הרב יהושע אבא שאול	בני ברק תש"ע
חלה (שכב-של)		<u>חלקת בנימין</u>	הרב בנימין כהן	נ"י תשע"ז
		<u>תרימו חלה</u>	הרב שובאל בן שלמה	ירושלים תשס"ד
	תרומות ומעשרות (שלא)	<u>שערי תרומות ומעשרות</u>	אברכי כולל תפארת רחמים	יבנה תשס"ה
	ראשית הגז (שלג)	<u>גז צאנך</u> [*]	הרב משה מנחם רוזנר	ירושלים תשס"ד
	ביקור חולים ואבלות (שלה-תג)	<u>בדי השלחן</u> (שמ-שעג)	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תשס"ו
		<u>בדי השלחן</u> (שעד-תג)	הרב שרגא פייוול הכהן	נ"י תשס"ו
		<u>דברי סופרים א</u> (שלה-שעט)	הרב נחום יברוב	ירושלים תשס"א
		<u>דברי סופרים ב</u> (שפ-תג)	הרב נחום יברוב	ירושלים תשס"א
אבן העזר	פריה ורביה (א-ו), אישות (ז-זט)	<u>אבן ברורה א</u>	מכון ראש פינה	ירושלים תשע"ו
		<u>חלקת בנימין</u> (א-ה)	הרב בנימין כהן	נ"י תש"פ
		<u>משנת העזר א</u>	הרב אליהו האוזי	נויי-צרפת תשע"ג
		<u>קדושה ברורה א</u>	הרב רועי הייזלר	ירושלים תשע"ב
		<u>קהל ישראל</u>	הרב ישראל רוטנברג	קרית ספר תשע"ג

יב). מקוצר המקום, מכאן ועד סי' תג לא צוין כאן החיבור היורה והדעה ז (ער-תג), שכבר צוין לעיל.

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה רצד

	עגנות (יז)	<u>האבן והעזר א</u> (א-סה)	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ג
		<u>מראות האדם</u>	הרב אריה מלכיאל דודלסון	לייקווד תשע"א
		<u>קדושה ברורה ב</u>	הרב רועי הייזלר	ירושלים תשע"ד
		<u>משנת העזר ב</u>	הרב אליהו האוזי	נויי-צרפת תשע"ו
	אישות (יח-כה)	<u>דברי סופרים על הלכות ייחוד</u> (כב)	הרב נחום יברוב	ירושלים תשס"ב
		<u>*היחוד והצניעות</u> (כב)	הרב יוסף הכהן טוויל והרב יצחק הכהן סיט	מקסיקו סיטי תשס"ז
		<u>שער היחוד (כב)</u>	הרב חגי אלישיב נאה	בני ברק תשס"ח
		<u>האבן והעזר א</u> (א-סה)	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ג
	קידושין (כו-סה)	כרם יאה (סב, סה)	הרב יעקב אריה גרוסמן	בית שמש תשס"ו
		<u>משנת העזר ג</u> (כו-לז)	הרב אליהו האוזי	נויי-צרפת תש"פ
		<u>האבן והעזר ב</u>	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"א
	כתובות (סו-קיח)	<u>האבן והעזר ג</u>	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ד
	גיתין, מיאון, יבום, חליצה, אונס, מפתה, סוטה (קט-קעז)	<u>קהל ישראל</u> (קט-קלט)	הרב ישראל רוטנברג	קרית ספר תש"פ
		<u>קובץ על יד א</u> (קט-קכט)	הרב ירמיהו דב בניוביץ	בולטימור תשס"ו
		<u>קובץ על יד ב</u> (קל-קנד)	הרב ירמיהו דב בניוביץ	בולטימור תשע"ט
		<u>*ביאורי משפט</u>	הרב יצחק מנחם עלעפאנט	מודיעין עילית תשע"ט
	חושן משפט	<u>דרכי הלכה</u>	הרב חיים שמרלר	ירושלים תשס"ט
		<u>החושן והמשפט א</u>	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ה
		<u>*משפט הצבי</u>	הרב צבי סגרון	ברכיה תש"פ

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

		<u>משפטי צדק א</u> (א-כז)	הרב יוסף דב ספטימוס	תפרח תשס"ז
		<u>משפטי צדק ב</u> (כח-לח)	הרב יוסף דב ספטימוס	תפרח תש"ע
		<u>משפט עשה (כו)</u>	הרב אורי טיגר	ירושלים תשע"ז
		<u>לבושי חושן א</u> (א-לח)	הרב מאיר אסחייק	ירושלים תשס"ח
הלוואה (לט-עד)		*ביאורי משפט	הרב יצחק מנחם עלעפאנט	מודיעין עילית תשפ"א
		<u>לבושי חושן ב</u> (לט-סב)	הרב מאיר אסחייק	ירושלים תשע"ב
		<u>לבושי חושן ג</u> (סג-עד)	הרב מאיר אסחייק	ירושלים תשע"ד
		<u>משנה כסף (סז)</u>	הרב משה נחום שפירא	ירושלים תשמ"ז
טוען ונטען (עה-צו)		<u>משנת המשפט – הלכות טוען ונטען (עה-פז)</u>	הרב ישעיהו שווארץ	ביתר עילית תשס"ח
		<u>משפט הטענה</u> (עח)	הרב יעקב ריסנר	בני ברק תשנ"ט
חזקת מיטלטלין וקרקעות (קלג-קנב), נזקי שכנים (קנג-קנו), שותפות בקרקע, חלוקת שותפות, מצרנות שותפים ושלוחים (קנז-קפח)		<u>החושן והמשפט ד (קלג-קפח)</u>	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ז
		<u>משפטי החושן</u> (קנג-קנו)	מכון משפטי החושן	ירושלים ללא שנת הדפסה
מקח וממכר (קפט-קכו), הונאה (רכז-רמ), מתנה ומתנת שכיב מרע (רמא-רנח)		<u>אורך השולחן</u> (רכז-רכט)	הרב יששכר דוב כהנא	ליקווד תשע"ד
		<u>החושן והמשפט ה (קפט-רנח)</u>	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ז
		<u>משפט אונאה</u> (רכז, וחלק מסי' רכח)	הרב משה מרגלית	ירושלים תשס"א
		<u>פתחי משפט</u>	הרב משה יחזקאל והרב	בני ברק תשס"ז

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה רצו

		(רכז-רמ)	מרדכי גרגי	
אבדה ומציאה (רנט-רעא)	פריקה וטעינה, הפקר, נכסי הגר, נחלות (רעב-רצ)	<u>אמת ומשפט</u>	הרב אשר מרדכי רובין	נ"י תשס"ו
		<u>החושן והמשפט ו</u> (רנט-שמז)	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ו
		<u>משנת המשפט -</u> <u>הלכות אבדה</u> <u>ומציאה</u>	הרב ישעיהו שווארץ	ביתר עילית תשס"ח
		<u>משפט האבדה</u>	הרב מרדכי גרוס	בני ברק תשמ"ט
	פיקדון, שומר שכר (רצא-שה)	<u>אדרכי חושן -</u> <u>אבדה ומציאה</u> <u>זכיה מהפקר</u> <u>והלכות נחלות</u>	הרב יהודה סילמן	בני ברק תשס"ח
		<u>ביאורי</u> <u>משפט</u> (רצא-שמז)	הרב יצחק מנחם עלעפאנט	מודיעין עילית תשע"ט
		<u>אדרכי חושן -</u> <u>שומרים</u>	הרב יהודה סילמן	בני ברק תשע"ד
		<u>הלכה ברורה -</u> <u>הלכות שומרים</u> (רצא-שה, שמ-שמה)	מפעל מאור החושן	אשדוד תשס"ט
	אומנים, שוכר, חכירות וקבלנות (שו-של)	<u>החושן והמשפט ו</u> (רנט-שמז)	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ו
		<u>ביאורי משפט</u> (רצא-שמז)	הרב יצחק מנחם עלעפאנט	מודיעין עילית תשע"ט
	שכירות פועלים (שלא-שלט)	<u>אדרכי חושן -</u> <u>שכירות פועלים</u>	הרב יהודה סילמן	בני ברק תשע"ו
		<u>החושן והמשפט ו</u> (רנט-שמז)	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ו

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

רצו

הלכה ברורה – הלכות שכירות פועלים	מפעל מאור החושן	אשדוד תשע"ג	שאלה (שמ-שמז)	
חלקת בנימין	הרב בנימין כהן	נ"י תשע"א		
משפטי החושן	מכון משפטי החושן	ירושלים תשע"א		
*ביאורי משפט (רצא-שמז)	הרב יצחק מנחם עלעפאנט	מודיעין עילית תשע"ט		
החושן והמשפט ו (רנט-שמז)	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ו		
הלכה ברורה – הלכות שומרים (רצא-שה, שמ-שמה)	מפעל מאור החושן	אשדוד תשס"ט	גניבה, גזילה, נזיקין, מאבד ממון חברו בידים ומוסר, נזקי ממון, חובל בחברו, שמירת נפש (שמח-תכז)	
החושן והמשפט ז	הרב יגאל סעדה	ירושלים תשע"ב		
מזוזות ביתך (תכז, יו"ד רפה-רצא)	הרב חיים קניבסקי	בסוף מסכת ציצית ועוד, מהד' י, בני ברק ללא שנת הדפסה		
תורת בנימין	הרב בנימין בן דוד	בני ברק תש"ע	תלמוד תורה	רמב"ם
פתחי תורה (א-ד)	הרב יצחק שניידר	בני ברק תשע"ג		
פתחי תורה (ה)	הרב יצחק שניידר	בני ברק תשפ"א		
לדופקי בתשובה	הרב אורי טיגר	ירושלים תשע"ו	תשובה	
דלתי תשובה	הרב אברהם טטראשוילי	בני ברק תשע"ג		
תשובת בנימין	הרב בנימין בן דוד	בני ברק תשס"ג		
דברי סופרים – על מצות סיפור יציאת מצרים (י)	הרב נחום ירוב	ירושלים תשס"ג	חמץ ומצה	
שקל הקדש	הרב חיים קניבסקי	בני ברק תשמ"ז		
בינת צבי	הרב צבי בנימין שוב	ירושלים תשע"ח	סוטה	
פרשת סוטה	הרב שרגא פייבל שטרנפלד	לקראת הדפסה (תשפ"א)		
פתחי נזיר	הרב יצחק שניידר	בני ברק תשס"ז	נזיר	

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה רצח

כלאים	מתנות עניים	דרך אמונה א	הרב חיים קניבסקי	בני ברק תשמ"ד
		דרך אמונה ב	הרב חיים קניבסקי	בני ברק תשנ"ד
תרומות		*שמירת נפש (הל' תרומות פי"ב הי"ג-הי"ד, יחד עם הל' רוצח פי"א ה"ה - פי"ב ה"ד)	הרב מתתיה שטיגל	בני ברק תשס"ז; החלק בתבנית משנ"ב בעמ' כג-מד
		דרך אמונה ג	הרב חיים קניבסקי	בני ברק תשנ"ד
מעשר	מעשר שני ונטע רבעי	דרך אמונה ד	הרב חיים קניבסקי	בני ברק תשנ"ו
		דרך אמונה א	הרב חיים קניבסקי	בני ברק תשס"ח
בכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין	שמיטה ויובל	הדרת קודש	הרב אליהו חיים לרנר	בני ברק תש"ע
		הדרת קודש	הרב אליהו חיים לרנר	בעריכה (תשפ"א)
בית הבחירה	כלי המקדש	דבר משנה	הרב דניאל רובין	גייטסהד תשס"ו
		הדרת קודש (א-יג)	הרב אליהו חיים לרנר	בני ברק תשע"א
ביאת המקדש	איסורי מזבח	הדרת קודש (יד-יט)	הרב אליהו חיים לרנר	לקראת הדפסה (תשפ"א)
		הדרת קודש	הרב אליהו חיים לרנר	בני ברק תשע"ו
מעשה הקרבנות		אהלי קדשים (יג-יט)	הרב אליהו צבי יעקובוביץ' והרב נפתלי שפירא	לקראת הדפסה (תשפ"א)
		דעת בחכמה	הרב אברהם אביהוא כהן סקלי	בני ברק תשע"ו
תמידין ומוספין	פסולי המוקדשין	זבח פסח	הרב אורי טיגר	בעריכה (תשפ"א)
		טעם ודעת א	הרב יחיאל פישוהף	בני ברק תשס"ג
עבודת יום הכיפורים	קרבן פסח	טעם ודעת ב	הרב יחיאל פישוהף	בני ברק תש"ע
		משנת הדעת	הרב אליעזר רבינוביץ	בית שמש תשס"ז
טומאת מת	פרה אדומה	טעם ודעת	הרב יחיאל פישוהף	בעריכה (תשפ"א)
		טעם ודעת ג	הרב יחיאל פישוהף	בני ברק תש"פ

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

	הטומאות		
	טומאת אוכלין, כלים, מקוואות	טעם ודעת	הרב יחיאל פישוהף
	גניבה	<u>דרך ישועות (ט)</u>	הרב צבי שלום הלוי גינזער והרב חיים מלין
	רוצח ושמירת נפש	<u>עיר מקלט (ה-ח)</u>	הרב ישראל רוט
		<u>*שמירת נפש (פי"א ה"ה - פי"ב ה"ד, יחד עם הל' תרומות פי"ב הי"ג-ה"ד)</u>	הרב מתתיה שטיגל
מסכתות קטנות	מלכים ומלחמותיהם	כיבוש מלחמה (ח)	הרב שלמה זלמן הלוי ליברמן
	מסכת גרים	<u>אמת וצדק</u>	הרב חיים קניבסקי
	מסכת כותים	<u>מצרף ומטהר</u>	הרב חיים קניבסקי
	מסכת מזוזה	<u>פרשה פתוחה ופרשה סדורה</u>	הרב חיים קניבסקי
	מסכת ספר תורה	<u>קלף ודוכסוסטוס</u>	הרב חיים קניבסקי
	מסכת עבדים	<u>קנין הגוף וקנין פירות</u>	הרב חיים קניבסקי
	מסכת ציצית	<u>תכלת וארגמן</u>	הרב חיים קניבסקי
	מסכת תפילין	<u>תפלה של יד ותפלה של ראש</u>	הרב חיים קניבסקי
	אשת חיל (משלי לא, י-לא)	<u>*חילים לתורה</u>	הרב גדעון הרמן
	משנה פרק איזהו מקומן (זבחים ה)	<u>מקומן של זבחים</u>	הרב בן ציון בערל
שונות	י"ח גזירות שגזרו ביום שרבו בית שמאי על בית הלל	<u>*סיג לתורה</u>	הרב גדעון הרמן
	ברייתא דמלאכת המשכן	<u>טעם ודעת</u>	הרב חיים קניבסקי
			הרב חיים קניבסקי

ספרים בתבנית המשנה ברורה: סגנון כתיבה חדש בעולם ההלכה

ש"ע הרב הלכות ריבית	במשנת הרב (סע' א-כב)	הרב יעקב שלמה שיינברגר	אלעד תשע"ח
ש"ע הרב חושן משפט	אמרי יעקב	הרב יעקב מאיר שטרן	בני ברק תש"ס
חכמת אדם דיני ארץ ישראל	אמרי יעקב	הרב יעקב מאיר שטרן	בני ברק תשע"ה
פאת השולחן הלכות שביעית	הלכות שביעית	הרב בנימין יהושע זילבר	בני ברק תשל"ח
קסת הסופר	משנת הסופר	הרב יעקב מאיר שטרן	בני ברק תשנ"ב
הלכות בין אדם לחברו ודרך ארץ	הליכות השו"ע החמישי א	הרב ארי אברהם סמג'ה	ירושלים תשע"ו
	הליכות השו"ע החמישי ב	הרב ארי אברהם סמג'ה	ירושלים תשע"ט
דיני למשחה לגדולה במתנות כהונה וקדשים	קונטרס תא שמע יד"	הרב משה שמעון גרליץ	ירושלים תשפ"א
משנת החזון איש	דרך איש	הרב אורי טיגר	ירושלים תשע"ד
הטבע הרוחני שקבע הקב"ה בעולמו	הטבע הרוחני	הרב אורי טיגר	ירושלים תש"פ

הוספות לרשימת הספרים בתבנית המשנה ברורה שפורסמה בגיליון מ"ח - הרב הראל דביר (עמוד רפ"ה)

להלן הוספות לרשימת הספרים בתבנית המשנה ברורה שפורסמה בגיליון מ"ח. ההוספות הובאו כאן לפי אותה שיטת סידור שהתבארה בגיליון מ"ח, למעט הבדל אחד: חלק מהספרים ברשימה דלהלן לא עמדו לנגד עיניי, והם מסומנים בסימון: -.

נושא	שם הספר	שם המחבר	פרטי הדפסה
ש"ע יורה דעה	בשר בחלב (פז-זז)	אבני השלחן	הרב ירמיה סבאח
			מודיעין עילית תש"פ

(ג). זו מהדורה חדשה של החיבור. למהדורה הראשונה: קונטרס תא שמע י, ירושלים תשע"ב.

		-פתח הבית*	הרב צבי אברהם ווייל	בני ברק תש"ס
	כיבוד אב ואם (רמ-רמא)	-אבני השלחן	הרב ירמיה סבאח	מודיעין עילית תשע"ט
	נידה ומקוואות (קפג-רא)	-אבני השלחן	הרב ירמיה סבאח	מודיעין עילית תשע"ח
שו"ע אבן העזר	[לא הצלחתי לאתר את הנושא המדויק בתוך אה"ע]	-אמרי יעקב	הרב יעקב מאיר שטרן	בני ברק [לא הצלחתי לאתר שנת הדפסה]
רמב"ם	קרבת פסח	מנחה למלך (פרקים א, ב, ז, ח, י)	הרב יעקב ישראל הופמן	מודיעין עילית תשע"ג
שונות	תפילת עלינו לשבח	שבחין אסדר	הרב גדעון בהר"י [הרמן]	ללא מקום הדפסה תשס"ח
	ברכת אשר יצר	דרך כונה	הרב גדעון בהר"י [הרמן]	ללא מקום ותאריך הדפסה
	פירוש רבינו חננאל לסוגיית מיטב (ב"ק ו, ב)	דרך ישועה	הרב גדעון בהר"י [הרמן]	ללא מקום ותאריך הדפסה

* ייתכן שקיים על נושאים נוספים מלבד הלי' בשר בחלב.